

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ХАРКІВ: ВЧОРА. СЬОГОДНІ. ЗАВТРА

До 350-річчя заснування м. Харкова

Методико-бібліографічні матеріали

Харків - 2004

“Харків: Вчора. Сьогодні. Завтра.” (До 350- річчя заснування Харкова)

Методично – бібліографічні матеріали.

В цьому році виповнюється 350 років м. Харкову, одному з найбільших промислових, наукових та культурних центрів України.

Харків - перша столиця України, місто з невичерпаним потенціалом розвитку, найкрупніший адміністративний, індустріальний, транспортний, науковий та культурний центр України

Місто простяглося з півночі на схід на 22 км., зі сходу на захід на 25км. В ньому більше 2500 вулиць, 31парк , 5 садів, 150 скверів і бульварів. В Харкові знаходиться 8 залізничних маршрутів. В Харкові працює - 22 наукових центра, 6 інститутів Національної Академії наук, 54 наукових підприємств, 14 інститутів, 13 університетів, 11 академій. В місті більше 50 видавництв, виходить більше **50 газет та журналів**. Працює 9 радіо та 17 телевізійних компаній та студій. В Харкові мешкає 1,47 млн. чоловік.

Харків сьогодні – це 150 різноманітних науково – дослідних інститутів, проектних та конструкторських організацій. У місті розташовано понад 400 промислових підприємств усіх форм господарювання. Місто постійно оновлюється, будується, змінюється. Особливо відчувається велич змін, порівнюючи минуле і сьогодення.

Харківщина, як і інші області України, має своє обличчя і свою душу, суть якої полягає в органічному поєднанні суто регіонального, слобожанського, і загальноукраїнського.

Пам’ятки сивої давнини нашого краю сягають у глибину тисячоліть: кіммерійці, скіфи, сармати, сіверці, хозари, Київська Русь. Свідок жорстоких битв з кочівниками і водночас - край мирної праці на землі і прагнення до краси та гармонії з довкіллям, харківська земля - учасник подій, описаних у визначній літературній пам’ятці епохи Київської Русі - “Слово о полку Ігоревім.”

1654 р. - офіційна дата заснування м. Харкова. Саме тоді, як Богдан Хмельницький перейшов з усією Україною під московську “протекцію”. Місто заснувала ватага українських переселенців з ватажком - осадчим Іваном Каркачем.

Понад три століття нараховує історія Харкова. Виникнення міста тісно пов’язане з визвольною війною українського народу з-під польської шляхти. Тоді, рятуючись від гніту, на територію сучасного центру Харківщини прибула невелика група переселенців із Задніпров’я і поселилась на підвищенні, де зливаються ріки Лопань і Харків. Козаки побудували тут свої житла і обнесли їх частоколом. Це поселення стало називатися Харковом від назви річки Харків, яка була відома ще до заснування міста. Про це вперше згадується в “Книге Большому Чертежу”, складеній ще за 30 років до заснування міста.

Відомо кілька легенд щодо заснування міста. В одній розповідається, що місто започатковане козаком Харитоном або Харком. З переказів відомо, що він нібито загинув у боротьбі з татарами, а біля його хутора утворилися нові поселення. І все поселення назване на честь першого тутешнього господаря.

Другу версію відстоював письменник І. Квітка-Основ’яненко. У своєму історичному нарисі “Заснування Харкова”, він доводив, що Харків завдячує своїм виникненням його дідові Андрію Квітці. Його пращур прибув з Києва у Дике Поле, оселився неподалік від військового поселення Чугуєва і назвав свою садибу Основою. Поступово коло неї виріс Хутір, який згодом переріс у місто.

Існує ще одна версія: столиця Слобожанщини заснована переселенцями з Правобережної України, отаманом яких був Іван Каркач. Цієї гіпотези дотримувався Д.І.Багалій.

Та, напевне, найвірогіднішою версією щодо назви міста є гідронім річки Харків, який згадується в писемних пам’ятках ще до виникнення міста.

Отже, версій щодо виникнення Харкова достатньо, достовірно відомо одне - місто виникло як форпост у Дикому Полі, щоб захистити землю майбутньої Слобожанщини від грабіжницьких татарських набігів.

Протягом десятків і навіть сотень років Харків був і залишається одним із найбільших центрів культури не лише України, але й світу. “Харків, Харків де твоє обличчя?” - на це запитання тоді ще молодого в 20-х роках П. Тичини відповіло саме життя. Адже в Харкові формувались цінні культурно - мистецькі, естетичні і літературні традиції, новітні починання двадцятого століття. Йому присвячено безліч літературних і музичних творів. Сюди тяглися прогресивні діячі культури, кращі письменники Європи й Америки.

Культурне життя Харкова – це органічно поєднані традиції сивої давнини та нові досягнення сьогодення; вікові надбання наших музеїв, театрів, бібліотек та нові культурні проекти, які набирають силу саме зараз.

Вулицями Харкова та селами живописної Слобожанщини ходив український Сократ - поет і філософ Григорій Сковорода. З цим містом пов’язане життя багатьох класиків української літератури, учених, етнографів, славістів, діячів театру, художників, музикантів: Г.Квітка-Основ’яненко, Б.Грінченко,

П.Грабовський, П.Гулак - Артемовський, Є.Гребінка, А.Метлинський, Г. Хоткевич, М. Кропивницький, В.Каразіна, Х.Алчевська, С.Васильківський, Потебня, Ландау, Барабашов.

Завдяки вдалому географічному положенню він швидко перетворився на адміністративний, торговий, а згодом промисловий і транспортний центр. Майже 200 років тому в Харкові був заснований перший в Україні університет. Це стимулювало розвиток усього спектра наукового, культурного життя регіону. Тут відкрився перший театр, перший художній музей, перший часопис, перші музичне і художнє училища, найстаріші зоопарк і цирк. Перший в Україні журнал сатири і гумору "Харьковский Демокрит", перший словник української мови теж були видані в Харкові. Перший в Україні літературний альманах "Сніп", в якому друкувалися поети Слобожанщини. Перші літературні об'єднання "Плуг", "Гарт", "Молодняк". Першоджерелом української журналістики по праву вважається газета "Харьковский еженедельник".

У світі немало встановлено пам'ятників великому Кобзареві. Та найкращий серед усіх - у Харкові. Шістнадцять постатей, які оточують великого Кобзаря, символізують історію України.

У 20 ст. Харківщина перетворюється на гігантський будівельний майданчик: в Харкові будуються нові житлові квартали, заводи, фабрики, наукові та культурні установи. Медицина та сільське господарство, літакобудування та ядерна фізика, машинобудування та архітектура - все це та багато-багато іншого стало надбанням нашого краю, звеличеного працею своїх мешканців.

За рекордно короткий строк, лише за три роки, піднялася перша висотна споруда в СРСР- будинок державної промисловості. В Харкові зібраний перший радянський велосипед, початок роботи цивільної авіації в Україні покладено в Харкові.

Харків став одним із тих центрів, де формувалася духовність української нації.

Відомі на весь світ філософи і вчені, художники і поети, лікарі і селекціонери, архітектори і скульптори. Що поєднує всіх цих відомих, таких різнобічно талановитих людей? Те, що вони наші земляки, всі вони - харків'яни.

Харків завжди був у центрі подій, завжди йшов нестандартним, новаторським шляхом, звик бути першим.

Тепер Харків - найвизначніше місто і центр Слобожанщини. Зараз Харків переживає нову хвилю свого розвитку, поступово повертає свої лідируючі позиції. Починається черговий етап росту.

“...Но верю я, что Харьков возродится,
Расправит плечи, крылья обретет
И красотой сказочной жар-птицы
Вновь засияет куполов разлет “

Н. Акимова.

Історія міста – цікава й багатогранна. З історії Харківщини написано багато цікавої та корисної літератури. Виховання наступних поколінь у дусі відданості та гордості за свою державу починається з вивчення своєї історії та збереження національної культурної спадщини. Завдання бібліотек – допомогти харків'янам пізнати історію рідного міста, його культурні та національні надбання.

З метою популяризації знань серед читачів, рекомендуємо організувати і провести в бібліотеках такі заходи:

- **книжкові виставки:** "Літературна слава Слобожанщини", "Сівачі розуму і добра", "І прийдешні покоління пригадають нас...", "Поборник української культури - письменник, видатний діяч - В.Г.Короленко", "Біля джерел української журналістики". "Харків, історія та сучасність."
- **відкриті перегляди літератури:** "Край традицій і починань", "Місто освіти та науки", "Індустріальна Харківщина"
- **літературні години:** "Пізнай самого себе"(Г.С. Сковорода), "Письменник з Основи"(Г.Ф.Квітка-Основ'яненко)
- **години краєзнавства:** "Пам'ятаючи минуле – творимо майбутнє", "Перші навчальні заклади", "Таланти визнані світом", "Місто козацької слави"
- **тематичні вечори:** "Безсмертне в віках", "Місто інтернаціональної дружби",
- **уроки пам'яті:** "В боях за Харківщину", "У пам'яті нащадків", "До останнього служити людям", "Я маю в серці те, що не вмирає..."
- **дні інформації:** "Символи України", "Діловий і святковий"
- **літературні читання:** "Із когорта славетних", "Перший літературний клуб", "Полум'я правдивого слова Б.Чичибабіна"
- **літературно-музичні вечори:** "Чайковський і Харківщина", "Український Орфей - М.В.Лисенко", "Театри Хоткевича", "Історія театрального Харкова"

“Сівачі розуму і добра”

Книжкова виставка

“...Який же дар дістали ті,
Що так дітей учити вміють?
Мені здається, в скарбі тім
Любві найбільш дісталось їм...”

І.Франко.

Розділ 1. Місто освіти та науки.

“Розквітай, молодій, славний Харкове мій,
В дружніх потисках рук, у весні чарівній,
Промінь сонця ясний у краплинах роси,
Місто праці, науки й краси.”

В.Галюк.

Розділ 2. Дослідники історії Слобожанщини.

“Тут все кінчалось,
Тут був край землі,
Тут і великі роси і малі
Однаково вкраїнцями були...”

О. Ковальова.

Розділ 3. Розщеплювач атомного ядра.

“...Місто науки і мистецтва,
Робітників і вояків.
Ти зігриваєш наше серце,
Столице, перша навіки...”

М.Грицай.

“Харків, історія та сучасність.”

Книжкова виставка

“...Я думаю смею думать, что губерния наша
предназначена разлить вокруг себя чувство
изящности и просвещения. Она может быть
для России то, что Древние Афины для
Греции”

В.Каразин.

Розділ 1. Від фортеці до столиці.

”Побудували місто славне,
Наш рідний Харків, козаки.
Щоб став він гордістю держави.
Українським містом навіки.”

М.Грицай.

Розділ 2. Харків радянський.

“О любий краю!
Місто моє рідне!
В огні пожеж, під вибухами мін
Тебе палили вороги негідні.
Щоб ти не встало з горя і руїн”

Л.Галкин.

Розділ 3. Харків сучасний

“Під блакитним небом України
Сонцеликий Харків розквіта.
І для нас у світі він єдиний,

Додаток 3.

Вікторина “ Ми – перші”

1. В якому році був заснований Харків? (1654-1655рр.)
2. Яку назву мав перший документ про Харків? (Іменний список мешканців Харкова 1655р.)
3. Назвіть першого легендарного полковника міста. (Легендарний отаман Сірко)
4. В якому році був заснований Харківський історичний музей? (1886р.)
5. Коли було відкрито перший вищий навчальний заклад на Лівобережній Україні – Харківський колегіум? (1727р.)
6. В якому році було відкрито першу в Харкові бібліотеку? (1761р.)
7. Дата заснування Харківського університету ім. В.Н.Каразіна? (5(17) листопада 1804р.)
8. Коли було відкрито природничо – науковий музей Європи – нині музей природи? (1808р.)
9. Назвіть одну з найстаріших кам’яних споруд міста, що збереглася до наших днів? (Покровський собор)
10. Дата заснування Харківської Єпархії? (16 жовтня 1799р. в Покровському соборі)
11. В якому році почала виходити перша українська газета “Харьковский еженедельник”? (1812р.)
12. Хто заснував першу жіночу недільну школу? (Х.Д. Алчевська – педагог, громадський діяч)
13. Початок трамвайного руху в Харкові? (1906р.)
14. Перший в Україні автобусний маршрут? (1910р.)
15. В якому році почала працювати в Харкові перша телефонна станція? (1888р.- налічувала 112 абонентів.)
16. Початок роботи цивільної авіації в Україні? (1924р. перші повітряні лінії “Харків – Полтава – Київ”, “Харків – Полтава – Київ”.)
17. В який період Харків був столицею України? (1918 – 1934рр.)
18. В якому році Харків став обласним центром? (1932р.)
19. В якому році в Харкові побудували першу в світі залізничну колію для дітей? (1940р.)

Додаток4.

“Театральний розвій” Літературно – музичний вечір

Звучить пісня “ Місто долі моєї “ Муз. В.Стрілецького , слова В.Галюка.

Ведучий 1. Від старовинного вертепу і до сучасного театрального Харкова формувалось театральне життя столиці Слобожанщини. Біля витоків театру цього визначного культурного центру стояли такі відомі діячі Іван Штейн і Григорій Квітка – Основ’яненко, Марко Кропивницький і Гнат Хоткевич.

У Харкові дебютувало немало визначних акторів українського та російського театрів, починаючи від слобожанина – корифея сценічного мистецтва Михайла Щепкіна. Пам’ятною сторінкою театрального Харкова стала діяльність театру “Березіль” і його режисера Леся Курбаса. Тут уперше було поставлено п’єси Миколи Куліша, що навечно ввійшли до світової скарбниці театрального мистецтва.

Ведучий 2. Ляльковий або вертепний театр – досить своєрідне явище в розвитку української культури. Першими вертепниками були вихованці духовних академій, які заради заробітку на прожиток створювали сюжети і потім ставили їх по містах і селах. У складі театру був артист і бандурист. У слобідському краї існував ляльковий театр аж до другої половини дев’ятнадцятого століття.

Ведучий 1. Наприкінці вісімнадцятого століття в культурному житті Слобожанщини сталася видатна подія: у Харкові відкрився перший театр. Свої вистави він давав на дерев’яних підмостках у залі, добудованому до корпусу старого приміщення університету. Першою виставою в Харкові була комедія російського драматурга Якова Княжніна “Без обеду домой еду”. Спектакль відбувся у перший день Успенського ярмарку і пройшов з великим успіхом.

Читець.

«А ведь приятен вид толпы необозримой,
Когда она вокруг театра наводнит
Всю площадь и бежит волной неудержимой,
И в двери тесные и рвется и спешит»

В.Гете.

Ведучий 2. Історія театрального Харкова поринає у глибоку давнину. Ще на початку минулого століття грав у Харкові молодий Михайло Щепкін – згодом ушлюблений артист Московського Малого театру, основоположник сценічного реалізму в російському та українському театрах. ”Думка, що я буду грати в Харкові, - пізніше писав у своїх “Записках “ Щепкін, - сповнювала мене захопленням. Я знав, що в Харкові театр давніший і що в ньому грають усі. До того ж там університет. Тому публіка має бути освічена. Значить і вимоги до акторів багато більші”.

Ведучий 1. Харківський театр має гучну славу. З цим театром тривалий час тісно зв’язаний видатний український драматург, актор і режисер Марко Кропивницький. Саме тут була поставлена його перша п’еса “Дай серцю волю – заведе в неволю”. Останні вісім років свого життя Марко Лукич активно працював у Харківському театрі. З цим театром тісно пов’язані також імена корифеїв українського театру Миколи Садовського, Панаса Саксаганського та Марії Заньковецької. Тут у двадцятих роках двадцятого століття виступали відомі російські поети Володимир Маяковський і Микола Асєєв. На стодвадцятирічному ювілею від дня народження великого українського Кобзаря театру присвоєно ім’я Тараса Шевченка.

Читець.

“Шевченко і Скворода-
Дві постаті землі моєї,
Що як повітря і вода
Завжди поєднані із нею.
З дитинства знає кожен з нас
Григорія й Тараса Слово,
Що пророста корінням в час,
Як духу нашого основа.”

Н.Супруненко.

Ведучий 2. Вагомий внесок в історію вітчизняного мистецтва зробила харківська музична школа. Ще наприкінці сімнадцятого століття в першому навчальному закладі Слобожанщини Харківському колегіуму учні опановували вокальну та інструментальну музику, а згодом у Харкові було створено одне з перших в Україні музичне училище. В рік Жовтневої революції тут було відкрито консерваторію. З її стін вийшли такі народні артисти, як Б.Гмиря, П. Білинник, композитор І. Дунаєвський, заслужені діячі мистецтв України композитори А.Штогаренко, О.Мейтус, професор сольного співу П.Голубєв, відомі композитори і музикознавці Д.Клебанов, Б.Борисов, В.Барабашов. і багато інших.

Ведучий 1. ”Український Орфей” – так називають основоположника української класичної музики композитора Миколу Віталійовича Лисенка. Лисенко навчався в Харківській гімназії. Тепер у Харкові є чудовий театр, який носить ім’я славетного композитора.

Ведучий 2. Харківський письменник і театрознавець Гнат Хоткевич заснував у Харкові перший робітничий театр. Робітничий театр Хоткевича формувався з обдарованих представників великих на той час трудових колективів Харкова. Гнат Хоткевич був дуже близький до родини Алчевських. Разом з Христиною Алчевською він влаштовував концерти, літературні вечори для сліпих, глухонімих. Уперше в житті сліпі кобзарі грали разом, а Хоткевич диригував оркестром. До Хоткевича в Харків завжди тягнулися бандуристи й лірники, адже він сам добре володів кобзарською справою, чудово виконував думи й історичні пісні.

Ведучий 1. Така вже доля Харкова, що він відразу ж після заснування став визначним культурним центром не лише в Україні, а й у Російській імперії. Сюди звертали свої погляди кращі діячі літератури і мистецтва. Серед таких першорядних величин культури знаходиться ім’я видатного артиста, режисера і педагога Станіславського. На початку двадцятого століття на кошти, зібрані громадськістю міста, у Харкові був побудований Народний будинок Харківського товариства розповсюдження грамотності серед народу. Декілька разів у Народному будинку виступав видатний російський співак Федір Іванович Шаляпін.

Ведучий 2. Одним із піонерів дореволюційного художнього кіно в Україні по праву вважається харків’янин Олексій Олексієнко. Олексій Михайлович як кінорежисер починав ще в тисяча дев’яťсот восьмому році і вже через рік випустив на екрани програму кіноводевілів за мотивами повісті Миколи Гоголя “Ніч перед Різдвом” та п’єси Івана Котляревського “Москаль – чарівник”. Серед діячів нової формації тоді провідне місце займав відомий харківський кінопрокатник Дмитро Харитонов. Він ухитився переманити до себе на той час три знаменитості, на яких тримався успіх: артистів Петра Чардиніна, Віру Холодну і Володимира Полонського. Цікаво, що з Харківщиною пов’язане також ім’я Миколи Тимченка, першого винахідника своєрідного стрибкового механізму для пеперивчатої зміни кінокадрів, який є однією з основних частин сучасного кіноапарата.

Ведучий 1. “Театр весни” - театр “Березіль”, така лірична назва творчого об’єднання, за задумом його першого режисера Леся Курбаса ,символізує весняне пробудження життя. Зустріч і спільна робота Курбаса з драматургом Миколою Кулішем стала принципово новим етапом у творчій долі “Березоля” і

українському театральному житті взагалі. Тут вперше і не без успіху були поставлені відомі п'єси Куліша "Народний Малахій" і "Мина Мазайло".

Читець.

“Сердец мы властелины!
Хотим – у вас у всех
Сейчас польются слезы,
Хотим – раздастся смех!...
Апостолами правды обходим мы страну
И славим добродетель,
Тебя, тебя одну!
Высокую задачу мы на себя берем.
Так будем же гордиться
Актерским мастерством!”

Ш.Петефи.

Ведучий 2. Історичні пісні і думи в народі називалися старовинними або поважними піснями. Адже в них співалося про події насправді дуже важливі – визвольну боротьбу, різні трагічні сторінки, про визначних українських героїв. Саме такі сюжети складають зміст більшості українських дум. В Харкові була славетна школа кобзарської гри. Вона дала світові відомих майстрів кобзарського мистецтва – Гната Гончаренка та Івана Кучугуру – Кучеренка. Саме їхні думи зафіксував на фотографії у перші роки двадцятого століття видатний український фольклорист Філарет Колесса.

Читець.

“З народного напившись джерела,
Як із Дніпра бере веселка воду,
О рідна пісне, знову ти прийшла
До матері й до батька – до народу.
О пісне! Від народу кров і плоть
Ти узяла, щоб лиш йому служити.
Тебе ніхто не може побороть,
Бо вільний дух твій правдою повитий.”

Рильський М.Т.

Ведучий 1. Величною будовою в центрі Харкова здійснюється Академічний український драматичний театр імені Тараса Григоровича Шевченка. У двадцятих роках він переїхав сюди з Києва, де існував як "Березіль", а з тисяча дев'яносто тридцять п'ятого прийняв ім'я великого Кобзаря. На його сцені Лесь Курбас здійснював сміливі експерименти, поставив Шевченкових "Тайдамаків". Пізніше тут ставились постановки за творами великого Кобзаря "Назар Стодоля", "Сон", "Марина". У різні часи тут виступали Іван Мар'яненко, Наталія Ужвій, Олександр Сердюк, , Леонід Биков, Леонід Табаринів та інші талановиті актори.

Звучить пісня "Пісня про Харків" Муз. М.Авілка, слова А.Курочки.

Ведучий 2. Сьогодні при українському драматичному театрі імені Т.Г.Шевченка діє мала сцена "Березіль" яка названа на честь колишнього театру Курбаса. Саме на цій сцені поставлено "Мину Мазайла" Миколи Куліша – п'єсу, яку понад піввіку було вилучено з театрального репертуару. Свідченням шани видатному драматургові також стало відкриття меморіальної дошки на фасаді театру, яка вказує на те, що тут працював великий подвижник української національної культури, за яку й віддав своє життя.

Ведучий 1. В двадцятому столітті у Харкові починається новий період театрального мистецтва. Поновлюють свою діяльність цілий ряд театрів, у тому числі Перший Радянський український театр, на чолі якого стає один із найталановитіших діячів І.Юхименко. З його ім'ям пов'язані кращі сторінки діяльності таких харківських театрів – Радянський театр ім. Т. Шевченка, Перший Державний театр для дітей, Український Державний народний театр, театр ім. Ленінського комсомолу.

Ведучий 2. В Харкові було створено у 1920 році перший на Україні дитячий театр, серед організаторів якого були О.Білецький і С.Пронський. У 1939 році був створений Харківський театр ляльок.

Звучить пісня "Песня о вечернем Харькове» Муз. Б.Киселева, слова О.Черевченка.

Ведучий 1. Зараз у Харкові працюють український драматичний театр ім. Шевченка, російський драматичний театр, якому у 1946 році було присвоєно ім'я О.С.Пушкіна, театр опери та балету ім. Лисенка, театр ляльок ім. Крупської, театр музичної комедії, театр юного глядача.

Театральне життя міста за останні 10 років було позначено появою недержавних, студійних театрів. Все це дає надію, що позитивні тенденції, що спостерігаються нині в театральному процесі нашого міста, впливатимуть на духовне життя харків'ян, процеси формування національної свідомості, відродження національної культури, спираючись на досягнення культури світової.

Ведучий 2.Цей вечір хочеться завершити словами:

“О Харьков, град благословенный!
Глава Украинской страны!
Пой с нами жребий свой блаженный,
И возвеличь златые дни;
Не славен ты стен красотой,
И гордых башен высотой;
Но храм наук в тебе всяк зрит
До облак счастьем вознесенный.
В грядущи веки утвержденный.
Твою красу, надежду, щит.”
(Ода Харькову.)

Додаток 5.

Почесні громадяни м. Харкова

Звання "Почесний громадянин міста Харкова" було запроваджено у 1887 р. і проіснувало до 1914 р. Це звання присвоювалось за заслуги перед містом і державою за рішенням Харківської міської думи і з височайшого повеління імператора. У свій час звання “Почесний громадянин м. Харкова” були удостоєні:

Олександр Бурнашов - дійсний статський радник, голова Харківського окружного суду, член опікунської ради Харківського товариства опіки над бездоглядними малолітніми сиротами;

Євген Богданович - голова Харківського товариства взаємного страхування майна;

Володимир Франківський - доктор медицини, відомий громадський діяч;

Олександр Петров - губернатор Харківщини з 1886 до 1895 р.;

Леонард Гіршман - професор Харківського університету.

У 1998 році з ініціативи тодішнього голови Харківської міськради (“мера” Харкова) М.Пилипчука звання "Почесний громадянин міста Харкова" було відновлено у правах і розроблено положення про його присвоєння з врученням нагрудного знака і занесенням імені до "Книги Почесних громадян міста Харкова". Згідно з положенням, звання "Почесний громадянин міста Харкова" присвоюється мешканцям або колишнім мешканцям Харкова, які своєю працею, відомими досягненнями у виробничій, науковій, культурній і громадській діяльності особливо сприяли розвитку і пропаганді міста, досягли визнання у різних галузях літератури і мистецтва, фізичної культури і спорту. Право присвоєння звання належить виконкому Харківської міськради, а вся робота з підготовки і узагальнення матеріалів покладена на головне управління з гуманітарних і соціальних питань міськвиконкому.

1999 рік

Андрійко Микола Матвійович

Народився 6.05.1922 р. у с. Ольшани Дергачівського району Харківської області. Працював на ХПЗ. Учасник ВВВ з 1941 р. Проявив відвагу під час форсування Дніпра. Восени 1943 р. він - старший телефоніст 685 -го стрілецького полку 193-ї стрілецької дивізії 65-ї армії Центрального фронту - отримав наказ переправитися через Дніпро, прокласти кабельну лінію і, встановивши зв'язок з командиром полку, допомогти військам своїми повідомленнями. Майже добу він, у числі групи з 4-х чоловік, тримав оборону, утримуючи плацдарм до підходу основних сил. Був тяжко поранений. Майже рік лікарі боролись за його життя. Став інвалідом, пішов навчатися. Закінчив міжобласну радянську партшколу, потім планово-економічний технікум. Більше 50 років працював на заводі ім. Малишева технологом. Активний член Харківського обласного комітету Міжнародного українського союзу ветеранів війни. Герой Радянського Союзу (1943 р.). Нагороджений орденами Вітчизняної війни 1-го ступеня, Трудового Червоного Прапора, Богдана Хмельницького 3-го ступеня, багатьма медалями. Почесний громадянин м. Харкова.

Бездітко Андрій Павлович

Народився 8 червня 1919 р. у селищі Резуненкове Валківського р-ну Харківської області. Закінчив Коломацьку середню школу. У 1938 р. вступив на агрономічний факультет Харківського сільгоспінституту ім. Докучаєва. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом Червоної Зірки. Після демобілізації працював агрономом і заочно навчався у сільгоспінституті, який закінчив у 1947 році. У 1955 р. його обрано першим секретарем Чугуївського райкому партії. З 1962 р. - перший заступник голови облвиконкому і одночасно начальник обласного управління виробництва і заготівлі сільгоспродуктів. У 1968 р. його обрано головою Харківського облвиконкому. На цій посаді він працював до пенсії (1983 р.).

Великі соціально-економічні зміни у Харкові та області у 60-ті і 70-ті роки (а це будівництво метро і оперного театру, житлових масивів Салтівки і Нових Будинків, птахофабрик і овочевничих радгоспів, підприємств легкої промисловості і заводів з переробки м'ясо-молочної продукції) були б неможливі без тісної співпраці і взаєморозуміння усіх гілок виконавчої влади, координування яких багато років здійснював Бездітко. Зараз він - голова акціонерного товариства "Сортнасіновоч". Його нагороджено 8 орденами, серед яких 2 ордени Леніна. Був депутатом Верховної Ради УРСР (1968), у 70-ті - 80-ті роки тричі обирався депутатом Верховної Ради СРСР.

Біблик Валентин Васильович

Народився 22.06.1926 р. у м. Єнакієво Донецької області. До Харкова переїхав у 1932 р. З ХТЗ - флагманом вітчизняного тракторобудування - його доля нерозривно пов'язана з 1947 р. Неабиякі інженерні та організаторські здібності допомогли йому пройти нелегкий шлях до вершин виробничої кар'єри. Працюючи старшим інженером-технологом, заступником начальника цеху, начальником технологічного відділу, він безпосередньо брав участь у створенні і освоєнні виробництва дизельного двигуна і популярного трактора ДТ- 54. З 1957 р., перебуваючи вже на посаді головного технолога, і з 1969-го р. - на посту головного інженера ХТЗ, В.В.Біблик багато зробив для освоєння більш потужного трактора Т-74, створення спеціалізованого виробництва пускових двигунів, паливної апаратури і гідравлічних систем. Майже 27 років він очолював Харківський тракторний. За ці роки проведено повну реконструкцію і технічне переобладнання цього заводу, побудовані нові виробничі і побутові корпуси, впроваджено нові автоматизовані лінії, роботизовані комплекси, здійснена комп'ютеризація основних служб та інженерних місць. Справді поворотним став запуск в серію тракторів Т-150, коли вперше у вітчизняному тракторобудуванні на одному заводі було організовано масове виробництво гусеничних і колісних тракторів високого ступеня уніфікації. З конвеєра ХТЗ першим серед підприємств галузі зійшов мільйонний трактор, а всього заводом було випущено більш 2,5 мільйонів тракторів. Комплекс суміжних виробництв у Харківській області та інших регіонах теж створено за активної участі Біблика. Він - академік Академії інженерних наук України, заслужений машинобудівельник України, неодноразовий народний депутат місцевих і Верховної Ради України. За високі трудові досягнення удостоєний Зірки Героя Соціалістичної Праці, його відмічено Почесним знаком Президента України, багатьма орденами і медалями.

Гурченко Людмила Марківна

Російська актриса кіно і театру, співачка. Народна актриса СРСР (1983), лауреат Державної премії Росії (1995), почесної премії "За талант і народне визнання" на фестивалі фестивалів у Санкт-Петербурзі" (1998).

Народилась 12.11.1935 р. у Харкові. Закінчила у 1958 р. ВДІК (майстерня С.А.Герасимова та Т.Ф.Макарової). У 1964-1966 роках була актрисою театру "Современник", у 1966 -1969 рр. - у Держконцерті, потім працювала за домовленістю. Багато знімалась у кіно. Перша ж роль Олени Крилової в музичній комедії "Карнавальна ніч" (1956) принесла Гурченко широку популярність. Але у другій половині 60-х і на початку 70-х рр. вона практично малопомітна, навіть продовжуючи зніматися, - аж до виходу у 1974 р. виробничої мелодрами "Старі стіни" (Держ. премія РРФСР, 1976). Гурченко на той момент зосталася немовби вимкненою з великого кінематографу. Але у наступні десятиріччя вона стала однією з провідних актрис, виступаючи в зіркових, бенефісних ролях у різноманітних стрічках легкого жанру - від комедії до мюзиклів (телефільми "Солом'яний капелюшок", "Небесні ластівки", кінострічки "Мама", "Рецепт її молодості" та "Аплодисменти, аплодисменти"), а також у телевізійних бенефісах та спеціальних музичних програмах, як, наприклад, "Пісні воєнних років" за її особистою композицією.

Конарєв Микола Семенович

Народився 19 січня 1927 р. у Донецьку. В 1949 році закінчив Харківський інститут інженерів залізничного транспорту за спеціальністю інженер шляхів сполучення з експлуатації залізничних шляхів. Після закінчення інституту працював на Південній залізниці, пройшовши шлях від інженера до начальника Південної залізниці (1972 - 1976 рр.). Зробив великий внесок у справу технічного переобладнання і зміцнення матеріально-технічної бази магістралі, організації безперебійного вивозу готової продукції з підприємств областей України та Росії, які обслуговує Південна залізниця, а також в обґрунтування і організацію будівництва головної транспортної артерії Харкова - метрополітену (1975 р.). Очолював Державну комісію з приймання до експлуатації першої черги метрополітену. Багато уваги приділяв рішенням соціально-побутових проблем мешканців міста і області. З 1971 р. - кандидат, а з 1981 р. - доктор технічних наук. У 1976 р. його призначено заступником Міністра шляхів сполучення СРСР, членом Колегії Міністерства шляхів сполучення СРСР, у 1977 р. - першим заступником Міністра, а з 1980 до травня 1991 р. - Міністром шляхів сполучення СРСР. За період, коли Конарєв очолював Міністерство шляхів сполучення СРСР, залізничні шляхи країни досягли щонайвищих показників за всю історію. Під науковим керівництвом і при безпосередній участі Конарєва були проведені великі наукові дослідження у галузі економіки і управління процесом перевезення на транспорті. Він має більш ніж 80 наукових праць з

актуальних проблем транспорту, був редактором енциклопедій "Залізничники у Великій Вітчизняній війні" та "Залізничний транспорт". Конареву притаманні поєднання наукових досліджень з практичною реалізацією їх результатів. За рішення складних і важливих питань для галузі і держави його було нагороджено орденами Леніна і Жовтневої революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Дружби народів і двома медалями. Доктор технічних наук, професор, академік М.С.Конарев веде велику науково-організаційну і громадську роботу. Він віце-президент Академії транспорту Росії, почесний віце-президент Міжнародної академії транспорту. Його обрано довічним членом президії Міжнародної асоціації залізничних конгресів. Почесний доктор Державного університету управління. Почесний громадянин Харкова. До списку видатних харків'ян Конарева було включено як знакового для міста управлінця. З ім'ям колишнього начальника ПЗ земляки зв'язують технічне переобладнання залізничних вузлів Основа, Харків-Сортувальна, Харків-Балашовський, будівництво Палацу спорту, плавального басейну "Локомотив", хірургічного комплексу в Залютині, декількох багатопверхових гуртожитків, Кузинського шляхопроводу. Зараз М.С.Конарев мешкає в Москві. З 1991 року він - президент закритого зовнішньоекономічного акціонерного товариства "Інтертранс" - приймає активну участь у підготовці науково-методичної бази і керівних матеріалів, що визначають умови реформування залізничного транспорту.

Мала Любов Трохимівна

Народилась 13 .01. 1919 р. в Запорізькій області. З 1933 до 1938 р. - студентка 1-го Харківського медичного інституту. З 1938 до 1941 р. - сільський лікар. У роки війни була в лавах Радянської Армії. З 1946 р. працює в Харківському державному медичному університеті. Очолює науково-дослідний ін-т терапії Академії мед. наук України. Основний напрямок наукових досліджень - кардіологія. У 1950 р. захистила кандидатську, а в 1954 р. - докторську дисертації. Звання професора присвоєно у 1955 р. Опублікувала 20 монографій і більше 500 праць у періодичних виданнях. Підготувала 34 доктора і 180 кандидатів медичних наук. У 1967 р. їй було обрано членом-кореспондентом, а в 1974 р. - дійсним членом Академії мед. наук СРСР, у 1992 р. - академіком Національної академії наук, а в 1994 р. - академіком Академії медичних наук України. Заслужений діяч науки. Лауреат Державної премії СРСР, Герой Соціалістичної Праці, Герой України. Лауреат багатьох премій, орденосець. Нагороджена Міжнародним культурним дипломом пошани, їй присвоєно почесне звання "Людина року"(1996р.). Її ім'я внесено до міжнародного видання "2000 видатних вчених ХХ сторіччя". Голова обласного товариства терапевтів, заступник генерального директора Міжнародного біографічного центру в Європі. Почесний громадянин Харкова.

Никодим

Митрополит Харківський і Богодухівський Никодим (Руснак Микола Степанович) народився 5(18) квітня 1921 р. У 1937 р., після закінчення середньої школи вступив до Свято-Іоанно-Богословського чоловічого монастиря в Чернівецькій області, де прийняв чернечий постриг і одержав ім'я Никодим.

У 1945-ому був рукоположений в ієродиякона, в 1946 р. - в ієромонаха. Богословську освіту здобув у Московській духовній семінарії та академії, яку закінчив зі ступенем кандидата богослов'я. У 1958 році був направлений до Єрусалиму заступником начальника Руської духовної місії, возведений до сану архімандрита. З 1961 р. - єпископ Костромський та Галичанський. З 1964 р. - єпископ Аргентинський та Південноамериканський. У 1968 р. возведений у сан архієпископа і призначений екзархом Центральної і Південної Америки. У 1970 р. призначений архієпископом Харківським та Богодухівським і одночасно виконуючим обов'язки екзарха Центральної і Південної Америки. У 1983 р. призначений архієпископом Львівським та Тернопільським, священноархімандритом Свято-Успенської Почаївської Лаври, одночасно управляючим Харківською єпархією. У 1985 р. возведений у сан митрополита, а у 1989 р. призначений митрополитом Харківським і Богодухівським. У 1991 р. призначений головою комісії з богослужбових текстів. У 1994 р. призначений головою комісії по канонізації новопреставлених святих при Синоді УПЦ. Нагороджений багатьма орденами. Автор більш ніж 30 друкованих праць. Доктор богослов'я (1999 р.), професор Харківського держуніверситету та інших вузів. Восени 2002 року він отримав вчену ступінь Почесного доктора богослов'я "Honoris causa" Варшавської християнської богословської академії. Почесний громадянин Харкова. Головний редактор газети "Харківські єпархіальні відомості" та журналу "Віра і Розум". Автор книги "Послання. Слова. Промови" та збірника служб і акафістів.

Пояров Юрій Михайлович

Перший у світовому волейболі олімпійський чемпіон, причому - двічі: в Токіо (1964) і Мехіко (1968), а в Мюнхені (1972) завоював бронзову олімпійську медаль. Дворазовий чемпіон світу. Заслужений діяч спорту. Почесний громадянин Харкова. Народився 10.02.1937 р. у Харкові. Освіта вища - Харківський педагогічний інститут (1963). Був постійним гравцем "Буревісника". Його амплуа в команді - розводящий, так званий сервіровщик, який обслуговує нападаючих, визначаючи увесь практичний малюнок гри. Унікальність його як спортсмена полягала в неймовірно сильній подачі м'яча (так звана гарматна подача). Більш потужної подачі, ніж у нього, не було ні в кого в світі. Більш того, через його подачі були змінені

правила гри у волейболі. У 1972 році Поярков пішов з великого спорту через травму. Працював старшим тренером волейбольної команди майстрів "Локомотив". З 1990 по 1993 р. - старший тренер молодіжної збірної, а потім - за пропозицією президента МОК - національної збірної Єгипту. Завідував кафедрою фізичного виховання у ХАДІ, Київському інституті харчової промисловості. Зараз - завідувач кафедрою спортивних ігор у ХДПУ, президент тенісного клубу "Унікорт" при національному університеті. Рейтинг Пояркова був одним з найвищих у світовому волейболі. За унікальні досягнення у спорті його ім'я занесено до книги рекордів Гіннеса. Поярков відомий найширшій громадськості регіону, держави та світу. Він двічі обирався депутатом міськради. Його нагороджено двома орденами "Знак Пошани". Зараз Поярков - заступник голови обласного олімпійського комітету, член обласної федерації волейболу, почесний член благодійного фонду "АВЕК".

Сергєєв Володимир Григорович

Радянський вчений у галузі радіотехніки, електроніки і автоматики. Основні праці з динаміки систем автоматичного регулювання, проектуванню складних систем автоматичного управління.

Народився 5.03.1914 р. у м. Москві. Закінчив Московський інститут інженерів зв'язку у 1940 р. за фахом інженер-електрик. Після закінчення інституту працював інженером телефонного зв'язку залізничної станції Бологое (Калінінська обл.). У 1941 р. його було мобілізовано до лав Радянської Армії. Дійшов до м. Кенігсберга (Східна Прусія), а потім брав участь у війні з Японією на Далекому Сході. Демобілізувався у 1947 р. і повернувся до Москви, де працював у НДІ - 885 Міністерства промисловості засобів зв'язку до 1960 р. У 1960 р. за рішенням ЦК КПРС його було призначено начальником і головним конструктором КБ електроприладобудування (п/я №67) у м. Харкові. З 1978 до 1986 р. - генеральний директор і головний конструктор НВО "Електроприлад". З 1986 до 1992 р. - головний, а потім провідний науковий співробітник ДП "Хартрон".

Двічі Герой Соціалістичної Праці (1961, 1976), нагороджений п'ятьма орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни 1-го ступеню і трьома 2-го ступеню, Жовтневої революції, Богдана Хмельницького, а також 17-ма медалями. Лауреат Ленінської премії (1957 р.), Державної премії СРСР (1967 р.), Державної премії України (1979 р.). Академік АН УРСР (1982 р.), доктор технічних наук. Депутат Верховної Ради УРСР (1971 р.). Член ЦК КПУ (1976 р.). Почесний громадянин м. Харкова (1999 р.).

Трусов Костянтин Ананійович

Відомий господарський і партійний керівник, колишній перший секретар Харківського міськкому партії. Прийшов до Харківського паровозобудівного заводу (ХПЗ) шістнадцятирічним парубком, закінчив ФЗУ, працював у модельному цеху, був обраний у 1931 році ватажком комсомольської організації заводу, а у 1933 році - секретарем Харківського міськкому комсомолу. Після закінчення у 1940 році Промислової академії повернувся на завод. У роки війни перебував в евакуації. У серпні 1943 року у складі групи з п'яти фахівців прибув до Харкова для організації розбудови ХПЗ, де виявив багато енергії і наполегливості. Навесні 1944 року за його безпосередньої участі на заводі була відлита перша башта танка Т-34. З вересня 1943 року - секретар партійного комітету ХПЗ, а починаючи з 1946 протягом декількох років він очолює партійну організацію заводу. У 1963 - 64 роках обирався головою виконкому обласної промислової ради.

2 0 0 0 рік

Гуровий Юрій Андрійович

Народився 3.10.1932 р. у Харкові. Трудову діяльність розпочав після закінчення Харківського будівельного технікуму в 1952 році. У тому ж році він був мобілізований до лав Радянської Армії. У 1955 р. Гуровий демобілізувався і працював на заводі "Південкабель" помічником майстра, майстром, заступником начальника будівельного цеху. У 1961-63 рр. він очолював завком профспілки заводу "Південкабель". У 1963 році його було висунуто на посаду начальника будівельного управління "Фундаментстрой", потім працював головним будівельником домобудівельного комбінату №1. На початку 1966 р. його було призначено керуючим трестом "Харківспецбуд". Одночасно обирався депутатом Харківської обласної і міської рад депутатів трудящих. У 1966 р. був нагороджений орденом "Знак Пошани". У 1969 р. сесія Харківської міської ради обрала Гурового головою міськвиконкому. На час обрання він був наймолодшим з післявоєнних "мерів" Харкова. Займав цю посаду до 1976 р. Особливу увагу міськвиконком під керівництвом Ю.А.Гурового приділяв розвитку транспортної схеми міста: було відкрито рух до Салтівського житлового масиву по вул. Весніна. Були забудовані проспект Гагаріна, Салтівське шосе, інші райони міста, споруджені великі лікарняні комплекси у 602 м/р-ні Харкова, невідкладної хірургії, соматичної лікарні та інші. У першій половині 70-х років у Харкові щорічно вводилося до ладу близько 15-17 тис. кв.м. житлової площі. Важливим досягненням міськвиконкому у цей період стало закінчення відселення мешканців з бараків і підвалів. Було знято дефіцит місць у дошкільних закладах, кардинально покращало забезпечення вищих навчальних закладів гуртожитками. Завершилось будівництво цілого ряду

шляхопроводів, у тому числі до Салтівки. У 1976 р. Гурового було призначено начальником комбінату "Харківжитлобуд". Заслуги Ю.А.Гурового у справі житлового і капітального будівництва були високо оцінені державою. У 1970 і 1978 рр. його було нагороджено орденами Трудового Червоного Прапора. У 1978 р. за забудівлю м. Харкова і введення нових серій житлових будинків його було удостоєно Державної премії УРСР. Зараз Ю.А.Гуровий працює директором науково-дослідного інституту "Укргіпробуд".

Ісаєв Леонід Олексійович

Народився 17.04.1937 р. в Харківській області. Трудову діяльність розпочав у 1955 р. слюсарем на турбінному заводі. Служив у ВМФ. З 1960 р. працював на залізничному транспорті: кочегар потяга, машиніст електровоза, інженер, заст. начальника Південної залізниці. У 1968 р. закінчив Харківський інститут інженерів залізничного транспорту. З 1984 р. - начальник Харківського метрополітену. Пріоритетним напрямом діяльності Л.Ісаєва стало впровадження комплексної системи автоматизованого управління перевезеннями, створення єдиного диспетчерського центру. За технічним оснащенням та організацією процесу перевезень Харківський метрополітен - один з провідних в Україні та країнах СНД. Ісаєв - кандидат технічних наук, доцент, академік транспортної академії України, автор більш ніж 20 наукових праць. Заслужений працівник транспорту України, почесний залізничник, почесний громадянин Харкова (2000 р.). Депутат облради, голова постійної комісії з питань соціально-економічного розвитку регіону і промислової політики, член міськвиконкому. Зараз він депутат Верховної Ради України. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеню, медаллю "За ефективне управління". Лауреат рейтинг-конкурсу "Золота фортуна".

Реусов Володимир Олексійович

Народився 5.06.1925 р. у Харківській області. Учасник ВВВ, інвалід II групи. Закінчив Харківський інженерно-будівельний інститут, працював архітектором у проектному інституті, інструктором, зав. відділом Харківського міськкому партії, заст. директора з наукової діяльності ПівденНДІ, Промбуд НДІ проекту. У 1968 - 1985 рр. - зав. будівельним відділом обкому партії, потім - проректор, а з 1991 р. - професор кафедри архітектурних конструкцій Харківського технічного університету будівництва та архітектури. Кандидат технічних наук, дійсний член Академії будівництва, член-кореспондент Інженерної академії України, заслужений будівельник України. Автор більш ніж 80 друкованих праць. Має сім авторських свідоцтв. Реусов зробив значний внесок у розбудову промислових підприємств, комунального і житлового господарства Харкова, розвиток будівельного комплексу, створення могутньої бази будівельної індустрії. Нагороджений багатьма орденами і Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР. На протязі 30 років обирався депутатом Харківської міськради, головою постійної комісії з будівництва. З 1999 р. очолює Фонд ветеранів будівництва Харкова. Почесний громадянин Харкова (2000 р.).

Сташис Володимир Володимирович

Народився в 1925 р. у місті Суми. У 1950 р. закінчив Харківській юридичний інститут. З 1950 до 1953 р. продовжував навчання в аспірантурі, а з 1953 р. – асистент, старший викладач інституту. У 1956 р. був обраний зав. кафедрою кримінального права, якою завідував до 1991 р. З 1964 р. - перший проректор юридичного інституту, потім Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. У 1954 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1962 р. йому присвоєно вчене звання доцента, а у 1973 р. - звання професора. У 1993 р. обраний академіком Академії правових наук України. Займається науковою роботою в галузі кримінального права і кримінології. Автор і співавтор більш ніж 170 наукових праць, з яких 4 підручника і 8 учбових посібників. Має багато нагород і звання "Заслужений діяч науки і техніки України" (1995 р.). Лауреат премії Національної академії наук України, лауреат премії Ярослава Мудрого за видатні заслуги у законотворчій діяльності. Почесний професор і доктор багатьох українських і закордонних вищих учбових закладів, член Європейської асоціації законодавства (EAL). Має почесну медаль "За досягнення у XX сторіччі" Американського біографічного інституту, кавалер Всесвітнього ордена науки - освіти - культури Європейської академії інформації. Почесний громадянин Харкова (2000 р.). Його ім'ям названо малу планету 7373 – "Сташис". Він є академіком-секретарем і членом президії Академії правових наук України, членом науково-консультативних рад Верховного Суду України і Міністерства юстиції України, членом ред. колегії журналів "Право України", "Вісник Генеральної прокуратури України", "Терези Феміди", "Вісник Академії правових наук України", збірника "Проблеми законності". Він є членом ряду президентських і урядових комісій в галузі правових проблем.

2 0 0 1 рік

Мірошниченко Євгенія Семенівна

Народилась 12.06.1931 р. в Харківській області. До 1950 р. брала участь у художній самодіяльності трудових резервів. У 1951 р. вступила до Київської консерваторії, одночасно виступала в Київському ансамблі "Трудові резерви". В 1957 р. закінчила консерваторію по класу співу, з того ж часу - солістка

Українського театру опери і балету. Є.С.Мірошниченко володіє легким, рухливим голосом (лірико-колоратурне сопрано) великого діапазону, яскравим артистичним талантом. У 1958 р. на Міжнародному конкурсі в Тулузі отримала 2-гу премію. У 1961 р. стажувалась у Міланському театрі "Ла Скала". Провідна солістка Київського оперного театру, виступає і як концертна співачка. Серед найкращих партій - Шемаханська цариця ("Золотий півнік" Римського-Корсакова), Манон ("Манон" Масне), Віолетта, Джільда ("Травіата", "Ріголетто" Дж.Верді), Мюзетта ("Богема" Дж.Пуччіні), Венера ("Енеїда" М.Лисенка) та інші. Народна артистка СРСР (1965 р.), Лауреат Держ. премії УРСР ім. Т.Г.Шевченка (1972 р.), Держ. премії СРСР (1981р.). Почесний громадянин Харкова.

Погорелов Олексій Васильович

Народився 3.03.1919 р. у м. Короча Білгородської області. Закінчив Харківський державний університет (1937-1941) і військово-повітряну академію ім. Жуковського (1941-1945). З 1945 року працював у ЦАДІ і одночасно навчався у заочній аспірантурі за спеціальністю "геометрія і топологія" при Московському державному університеті. Захистивши кандидатську, а через рік і докторську дисертації, він повертається до Харкова (1947), де незабаром очолює кафедру геометрії в ХДУ. У 1960 році він переходить до фізико-технічного інституту низьких температур АН України (ФТІНТ), у якому керує відділом геометрії на Математичному відділенні. Яскраве математичне обдарування і неабиякий інженерний талант визначили широке коло наукових інтересів О.В. Погорелова, які обіймають як фундаментальні, так і прикладні напрямки. Йому належить рішення низки ключових проблем у геометрії, що висунуло його до числа провідних представників світової науки. Погореловим написано багато монографій, підручників з основних розділів геометрії для вищої школи і відомий підручник з геометрії для середніх шкіл, який з 1982 р. є широко вживаним у масовій школі. Монографії і підручники Погорелова неодноразово видавались у різних країнах. Мабуть неможливо сьогодні назвати іншого математика, який збагатив би науку такою кількістю глибоких результатів у галузі геометрії. О.В.Погорелов удостоєний багатьох нагород і звань. Його нагороджено міжнародною премією ім. М.І.Лобачевського, Ленінською премією, державними преміями СРСР і України, іменною премією Національної академії наук України та іншими нагородами. О.В.Погорелов - заслужений діяч науки, академік АН України (1961), академік АН СРСР (1976), академік РАН (1991).

Шалімов Олександр Олексійович

Народився 20.01.1918 р. у селі Введенка Липецької області. Закінчив у 1941 р. Кубанський медичний інститут. Трудову діяльність розпочав на Далекому Сході хірургом. Протягом декількох років працював у Харкові, де заснував Інститут урології. З 1970 р. живе і працює в Києві, спочатку в інституті удосконалення лікарів, а з 1972 року - директор Інституту клінічної та експериментальної хірургії. Шалімов - висококваліфікований фахівець у сфері хірургічної гастроентерології, трокальної та судинної хірургії, широко відомий у світі своєю роботою в галузі гепатопанкреатології. Написав більше 30 книг з хірургії. Він першим розробив і впровадив в Україні резекцію стравоходу з одночасною пластикою, органозберігаючі операції на шлунку при виразковій хворобі, резекцію печінки, реконструкційні і пластичні операції жовчовивідних шляхів, операції на підшлунковій залозі, операції на судинах і мікрохірургічні операції. Шалімов - головний хірург МОЗ України, доктор медичних наук (1958), професор (1961), голова правління наукової асоціації хірургів України, з 1973 р. головний редактор журналу "Клінічна хірургія". Почесний доктор Інституту клінічної та експериментальної хірургії АМН України, Герой Соціалістичної праці (1982), лауреат Держ. премій СРСР (1985) і України (1977), заслужений діяч науки і техніки України (1967), заслужений лікар РФ (1956), дійсний член НАН України (1978) і АМН України (1993), член Нью-Йоркської академії наук (1992). Його обрано міжнародною палатою Американського біографічного інституту Людиною року (1997), нагороджено Кембріджським університетом Почесною грамотою і медаллю за заслуги в медицині ХХ сторіччя (1998). Нагороджено двома орденами Леніна, орденом Жовтневої революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора і Почесним знаком Президента України 2-го ступеню (1998). З 1963 до 1975 рр. - депутат Верховної Ради України і голова постійної комісії з охорони здоров'я і соціального забезпечення ЗС України. З 2000 р. заступник голови, голова вченої ради Українського фонду миру і гуманізму.

2 0 0 2 рік

Коливанова Світлана Іванівна

Народилась у 1940 році в с. Жан -Уварове Чорновського району Воронізької області. У 1959 році закінчила Київське хореографічне училище, в 1959-60 роках працювала в Київському театрі опери та балету ім. Т.Г.Шевченка. З 1963 року працює в Харківському академічному театрі опери та балету ім. М.В.Лисенка. Народна артистка України, перший лауреат Міжнародного конкурсу артистів балету в м. Варна (Болгарія), кавалер орденів Трудового Червоного Прапора, "Відзнаки Президента за особливі заслуги у розвитку культури в Україні", нагороджена численними грамотами урядів Білорусії, Казахстану,

Азербайджану, Вірменії, України. Протягом танцювальної кар'єри створювала образи головних героїнь у понад 30 балетах, зокрема у балетах "Жізель", "Лебедине озеро", "Лускунчик", "Спляча красуня", "Корсар", "Дон Кіхот", "Ромео та Джульєтта", "Попелюшка", "Бахчисарайський фонтан", "Спартак", "Лісова пісня", "Дон Хуан", "Кармен-сюїта" та інші. Останні роки С.І.Коливанова є художнім керівником балету театру. Нею були поставлені вистави "Спляча красуня", "Весна священна", "Петрушка", "Купальські ігри", "Попелюшка" за участю учнів хореографічної школи. Світлана Коливанова багато гастролювала з московським Великим театром у США, Бразилії, Канаді та інших країнах. У закордонних гастролях танцювала з такими зірками, як М.Лієпа, М.Лавровський, М.Баришніков, В.Гордєєв. Про Коливанову знято декілька телефільмів: "Танцює С.Коливанова та Т.Попеску", "Невмираючий лебідь", "У класі та на сцені".

Коливанова активно займається громадською діяльністю. З 1971 до 1979 року обиралась депутатом міської ради, а з 1979 до 1990 року - депутатом Дзержинської районної ради.

Слонім Петро Львович

Народився в 1909 році. Колишній художній керівник першого в Радянському Союзі та й у всьому світі Палацу піонерів та школярів ім. Постишева (нині Палац дитячої творчості). Приймав участь у його будівництві, потім працював у ньому 50 років, з них 40 років - художнім керівником. Визначний майстер масових свят для дітей та юнацтва. Автор сценарію новорічного свята "Перша ялинка" (1933 р.), який потім став найулюбленішим святом дітей в Радянському Союзі; створив нові види театрів дітей - театр книги, гри, піонерської естради, юних, "Зірочка". У 1980 році створив у Палаці музей історії першого в світі Палацу для дітей та юнацтва. Серед сотень його учнів, що працюють майже в усіх театрах Харкова, Києва, Москви, Санкт-Петербурга - Почесний громадянин м. Харкова, народна артистка Радянського Союзу Л.Гурченко і народна артистка Радянського Союзу Н.Фатєєва.

Тронько Петро Тимофійович

Видатний державний та громадський діяч сучасної України, історик, академік Національної академії наук України, заслужений діяч науки та техніки України. Народився 12.07.1915 р. у селі Заброди Богодухівського району Харківської області. Закінчив Київський університет (1948), Академію суспільних наук при ЦК ВКП(б) (1951). У 1932-36 рр. був на педагогічній і комсомольській роботі у Харківській області. У 1936-37 рр. - курсант військової школи морських льотчиків. У 1937-41 рр. - на керівній комсомольській роботі. Учасник Великої Вітчизняної війни. У 1944-47 рр. - перший секретар Київського обкому і міськкому ЛКСМУ, другий секретар ЦК ЛКСМУ. У 1951-52 рр. - зав. відділом, а у 1952-60 - секретар Київського обкому партії. У 1961-78 роках був заступником голови Ради Міністрів УРСР, а у 1978 році його обрано віце-президентом АН УРСР. З 1980 року він зав. відділом інституту історії АН УРСР. У 1965 році Тронько очолював делегацію УРСР на 20-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. З 1968 р. він голова правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Обирався членом ЦК на XXII - XXV з'їздах КП України і депутатом Верховної Ради УРСР. Основні праці - з історії Великої Вітчизняної війни та історії комсомолу. Протягом всього свого життя був щільно пов'язаний з Харківщиною та Харковом. У 20-ті роки він брав участь у ліквідації неписьменності на Харківщині, у роки війни брав участь у звільненні м. Харкова. У наші дні він очолює харківське земляцтво в Києві. З його ім'ям пов'язане видання унікальної 26-томної "Історії міст та сіл УРСР", перший том якої був присвячений Харківській області (саме цей том отримав відзнаку на всесвітній виставці "ЕХРО-67" у Канаді). Петро Тронько був обраний почесним громадянином більше 20 міст України, в тому числі й на Харківщині (Богодухів та ін.). Він є почесним доктором Харківського університету, почесним доктором багатьох інших навчальних закладів країни. 18 років він обіймав посаду заступника Голови Ради Міністрів України, зробивши величезний внесок до розвитку культури нашої країни, в тому числі й на Харківщині. Наприклад, брав участь у створенні меморіального комплексу Г.С.Сковороди в Золочівському районі. Неоціниму допомогу надає Тронько краєзнавцям Харкова та області, один з номерів журналу "Краєзнавство" був цілком присвячений Харківській області. П.Т.Тронько є головою Всеукраїнської спілки краєзнавців, директором Інституту української книги, очолює громадський фонд Олесь Гончара, він є консультантом Президента України з гуманітарних питань. Нагороджений орденом Леніна, чотирма орденами Трудового Червоного Прапора. Лауреат Державної премії СРСР (1976). У 2000 році йому першому з гуманітаріїв було присвоєне звання Героя України.

2 0 0 3 рік

Бандурка Олександр Маркович

Ректор Національного університету внутрішніх справ. Народився 24 квітня 1937 р. на Черкащині. Закінчив Харківський інженерно-економічний інститут та Харківський юридичний інститут. Доктор юридичних наук, професор. З лютого 1959 р. по цей час - на службі в МВС. Проїшов шлях від лейтенанта до генерал-полковника міліції, від слідчого до начальника Головного управління МВС УРСР та Управління МВС у Харківській області. Обіймав керівні посади в МВС районного, обласного, республіканського рівнів. Засновник і ректор Національного університету внутрішніх справ. Починаючи з 1990 р., тричі поспіль обирався до складу Верховної Ради України. Заступник голови Комітету Верховної Ради України з

питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Брав безпосередню участь у розробці й прийнятті історичних актів незалежної України: Декларації про державний суверенітет України, Акта про незалежність України, Конституції України, сотень законопроектів. Автор більше 140 наукових праць. Проголошений Міжнародним біографічним центром (Кембридж, Англія) Людиною світу, лауреат рейтингів "Юрист року", "Людина року". Обраний академіком Академії правових наук України, академіком Міжнародної інженерної академії, академіком Міжнародної кадрової академії, головою Ради ректорів навчальних закладів МВС України, членом виконкому Спільки юристів України, віце-президентом Кримінологічної асоціації України, президентом Асоціації вищих навчальних закладів МВС держав-учасниць СНД. Майстер спорту з важкої атлетики і шахів. Заслужений юрист України. Заслужений працівник МВС. Удостоєний понад 30-ти державних нагород, в тому числі ордена Ярослава Мудрого, Золотої медалі та Почесної грамоти Верховної Ради України "За особливі заслуги перед українським народом". Повний кавалер відзнак МВС України. Має нагороди зарубіжних держав. Лауреат Всеукраїнської програми "Лідери регіонів", 2002 р.

Остащенко Сергій Михайлович

Голова Харківського обласного комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни. Народився 25.09.1924 р. в с.Беловське Белгородської області. Після закінчення школи працював у колгоспі. В Радянській Армії з 1943 року. Навідник гармати винищувально-протитанкового полку 7-ї гвардійської армії молодший сержант С.М.Остащенко першим переправився через Дніпро і вогнем своєї гармати підтримав дії піхоти по захопленню с.Бородаєвка Дніпропетровської області. 02.10.1943 р. він особисто підбив 3 танки. 26.10.1943 р. йому було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. В 1944 р. закінчив артилерійське училище. Після війни продовжив службу в армії. В 1962 р. закінчив Воєнну артилерійську академію. З 1977 р. полковник Остащенко - в запасі. Працював в Харківському інституті механізації та електрифікації сільського господарства. Нагороджений орденом Леніна, Великої Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Тарабаринів Леонід Семенович

Професор кафедри майстерності актора Харківського інститута мистецтв ім. І.П. Котляревського, артист Харківського академічного театру української драми ім. Т.Г.Шевченка, народний артист СРСР, член Національної спілки театральних діячів. Народився 8 листопада 1928 р. в Сумській області. У театрі ім. Т.Г. Шевченка - з 1955 р., після закінчення Харківського театального інституту. Створив багатопланові, психологічно переконливі образи в спектаклях "Гайдамаки" Т. Шевченка (Ярема), "Лимерівна" Панаса Мирного (Василь Безродний), "Чудаки" М. Горького (Мастаков), "Живий труп" Л. Толстого (Федір Протасов), "Шельменко-денщик" Г. Квітки-Основ'яненка (Шпак), "П'ять діамантів Тев'є-молочника" за повістю Шолом Алейхема, "Король Лір" В. Шекспіра (Лір), "Украдене щастя" І. Франка (Микола Задорожний) та інші. Працював як актор з кінорежисерами О. Довженком, Ю. Солнцевою, Ю. Райзманом, М. Машенком, Г. Лисенком, Т. Левчуком та іншими. Знімався на кіностудії "Мосфільм" в кінокартинах "Поема про море", "Візит ввічливості"; на Київській кіностудії художніх фільмів в кінопопеях "Кров людська - не водиця", "Дмитро Горицвіт"; на кіностудії "Ловченфільм" в радянсько-югославському фільмі "Перевірено - мін немає"; на київській кіностудії "Укртелефільм" у "Платоні Кречеті" та в інших. Найбільш повно творчий діапазон актора представлено в спектаклях "Три сестри", "Вишневий сад" А. Чехова, "Дама з камеліями" О. Дюма-сина, "Хто винуватий?" І. Карпенка-Карого, "Сьома свіча" З. Сагалова. Лауреат премій Національної спілки театральних діячів "Тріумф", Харківської облдержадміністрації ім. О.С. Масельського, муніципальної премії ім. І. Мар'яненка.

Список літератури

1. Альбом старинних планов г. Харькова, снимков его видов и портретов его деятелей: Прилож. ко 2-му тому "Истории города Харькова". – Репринт. изд. – Х., 1993. – XXX табл.
2. Багалея Д.И., Миллер Д.П. История города Харькова за 250 лет его существования (1655–1905): Ист. монография: В 2 т. – Репринт. изд. – Х.; Б. и., 1993.
3. Герасименко Ю.Г. Встречи с Харьковом д. – Х.: Прапор, 1985. – 63 с., ил.
4. Гомон М.Л. Л.Н.Толстой и харьковчане. – Х.: Основа, 1993. – 192 с.
5. Історія рідного краю (Харківщинознавство): В 2 ч. / Б.П.Зайцев, В.В.Скирда, В.В.Воропаєва та ін. - Х.: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2001-2002.
6. Кагарлицкий Н.Ф. Оксана Петрусенко. – М.: Искусство, 1989. – 320 с.: 16 л. ил. - (Жизнь и искусство).
7. Кеворкян К.Э. Первая столица: Рассказы о городе. Публицистика. Очерки. – 3-е изд. – Х.: Фолио, 2002. – 282 с.: ил.
8. Книга Пам'яті України. Харківська область: В 19 т. - Х.: Наук. ред. Харк. обл. вид-ня "Книги пам'яті України", 1994-2002. -
9. Лейбфрейд А.Ю., Полякова Ю.Ю. Харьков. От крепости до столицы: Заметки о старом городе. – Х.: Фолио, 1998. – 335 с.
10. Літературна Харківщина: Довідник / За ред. М.Ф.Гетьманця. - Х.: Майдан, 1995. - 367 с.

11. Московский район, г. Харьков, история и современность / Ю.Кроль, Б.Зайцев, С.Куделко и др. – Х.: Прапор, 1994. – 192 с.
12. Новгородов В.Е. Золотой венец старого Харькова: Успенский собор – памятник архитектуры XVIII в.: Ист. архит. очерк. – Х.: Прапор, 1990. – 48 с.
13. Подвиги во имя Отчизны: Докум. очерки о Героях Сов. Союза – уроженцах Харькова и Харьковской области. – 2-е изд., перераб. и доп.. – Х.: Прапор, 1985. – 710 с., ил.
14. Потрашков С.В. Харьковские полки: Три века истории. – Х.: ОКО, 1998.
15. Саратов І.Ю. Історія харківських гербів: Навч. посіб. – Х., 2000. – 277 с.
16. Семененко О.П. Харків, Харків... – Х.: Березіль; Нью Йорк: мп “Коц”, 1992. – 157 с.
17. Семенов Г.К. Дорогие мои харьковчане: Очерки. – Х.: Прапор, 1984. – 218 с.
18. Скажи, Доробичкий Яр...: Очерки. Воспоминания Стихи. – Х. Прапор, 1991. – 203 с.
19. Харків і харків'яни: Фотоальбом / Фото Р.Т.Папик'яна; текст Р.Б.Гнатишина. – К.: Мистецтво, 1989. – 184 с.
20. Харків, пісне моя: Фотоальбом. – Х.: Прапор, 1982. – 192 с., іл.
21. Харківщина в роки Великої Вітчизняної війни: Посібник / Харк. обл. ін-т. удосконалення вчителів. Склад. В.І.Бутенко та ін. – Х.: РВП Оригінал, 1992. – 29 с.
22. Чернова М.В. Пам'ятник Т.Г.Шевченку в Харкові. – Х.: Прапор, 1984. – 200 с.
23. Харькову - 325 лет: Науч.-библиогр. указ. / ХОУНБ; Сост. Г.Н.Каширина, В.А.Ярошик - Х., 1981. - 68 с.
24. Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на ... рік: Рек. бібліогр. покажч.: [Видається щорічно з 1977 р.] / Харк. обл. наук. б-ка. – Х., 1977. –
25. Література про Харківщину в ... році: Бібліогр. покажч. : [Видається з 1964 року] / Харк. держ. наук. універс. б-ка. – Х., 1964. –
26. Нові пам'ятники культури Харківської області: (1990–1997): Бібліогр. список / Харк. держ. обл. універс. наук. б-ка, відділ інф. з питань культури і мистецтва. Вип. 1–3. – Б. і., 1997. – 12 с.
27. Памятники истории и культуры Харьковской области: Библиогр. указ. – Х., 1985. – 159 с.

Відповідальний за випуск	В.Д. Ракитянська
Редактор	Ю.М. Приходько, Л.М. Федотова
Укладач	Г.В. Бакаєва